

UTENFOR & INNENFOR NORGE OG EU

10 møter våren 2011

UTENFOR & INNENFOR

NORGE OG EU

10 møter våren 2011

Til flere møter vil vi invitere ytterligere innledere.
For et oppdatert program, se:
www.europautredningen.no eller www.fritt-ord.no

Kjære medborger, i over førti år har forholdet til EU vært det mest kontroversielle enkeltspørsmålet i norsk politikk. Det meste av debatten har handlet om ja eller nei til norsk medlemskap. Det er mindre oppmerksomhet om de mange områdene der Norge faktisk deltar helt eller delvis i EU-samarbeidet – gjennom EØS, Schengen og en rekke andre avtaler og ordninger. Hva er vi egentlig med på – og ikke med på? Hvordan påvirker avtalene med EU det norske samfunn? Hvordan klarer Norge å forholde seg til EU når vi skal være utenfor og innenfor på samme tid?

I januar 2010 oppnevnte regjeringen et utvalg for å gjennomgå og vurdere alle sider ved EØS og de andre avtalene Norge har med EU. Utvalget er uavhengig, bredt faglig sammensatt, har tolv medlemmer, og skal avgi rapport høsten 2011. I mandatet står det også at utvalget underveis skal fremme en inkluderende og kunnskapsbasert debatt om norsk europapolitikk.

I samarbeid med Institusjonen Fritt Ord har utvalget derfor gleden av å invitere til en serie på 10 åpne debattmøter utover vinteren og våren 2011. Vi har invitert fagfolk, aktører og kommentatorer til å bidra – og synes vi har fått et spennende og variert program. Temaene er valgt for å kunne vekke debatt, men dekker bare en liten del av alle de spørsmålene som utvalget skal utrede.

I denne brosjyren finner du informasjon om de 10 møtene som vil bli holdt. 7 av dem vil foregå på Litteraturhuset i Oslo, som kveldsmøter fra kl. 19.00–21.00. De andre tre vil bli holdt i Bergen, Trondheim og Tromsø. Møtene er beregnet på absolutt alle som er interessert i å følge med på hva slags forhold Norge egentlig har til EU i dag.

Vel møtt!

Fredrik Sejersted

Utvalgsleder

Tirsdag 18. januar, Litteraturhuset, Oslo,
kl. 19.00–21.00

EØS og folkestyret. Klokt kompromiss eller demokratisk katastrofe?

Den tyngste kritikken mot EØS-avtalen er at den har et ”demokratisk underskudd”, fordi den betyr at Norge lar seg styre av en organisasjon (EU) der vi ikke er medlem og ikke har stemmerett. Denne kritikken har blusset opp med jevne mellomrom i de 17 årene EØS har fungert. Andre anfører at EØS-avtalen er demokratisk tungt forankret i Storting og opinion, og at den fungerer som et samlende kompromiss i den ene saken som fremfor noen annen har splittet nasjonen.

Et annet viktig spørsmål er hvordan EØS og de andre avtalene med EU løpende håndteres innenfor det norske politiske systemet. Hvordan påvirkes forholdet mellom Storting, regjering og domstoler? Hvordan påvirkes forholdet mellom politikere og embetsverk? Hvordan forholder de politiske partiene seg til avtalene med EU? Er det tilstrekkelig gjennomsliktighet og ansvarlighet?

Innledere: **Erik Oddvar Eriksen** (UiO), **Øyvind Østerud** (UiO),
Janne Haaland Matlary (UiO)

Kommentarer fra: **Hallvard Bakke** og **Kristin Clemet** (Civita)

Ordstyrer: **Fredrik Sejersted** (utvalgsleder)

Tirsdag 1. februar, Litteraturhuset, Oslo,
kl. 19.00–21.00

Er Norge Europa? Europa og norsk identitet

Norsk identitet og selvforståelse har vært et sentralt tema i kulturdebatten de senere år. Men dette har i liten grad fanget opp den delen av selvforståelsen som bygger på ”selvråderetten” og ”utenforskapet”. Ser nordmenn seg selv som europeere? Eller som annerledes? Har norsk identitet i det hele tatt en europeisk dimensjon? Hvordan påvirkes identiteten av den stadig tettere tilknytningen til andre europeiske land?

Innledere: **Thomas Hylland Eriksen** (UiO), **Iver Neumann** (NUPI),
Gunnar Skirbekk (UiB)

Kommentarer fra: **Cathrine Holst** (UiO) og **Nils Rune Langeland** (UiS)

Ordstyrer: **Fredrik Sejersted** (utvalgsleder)

Tirsdag 8. mars, Litteraturhuset, Oslo,
kl. 19.00–21.00

Tidevannsbølgen: EU-retten i norske domstoler 1994–2010

Siden 1994 har EU-retten slått inn i norsk rett med voldsom kraft, og utgjør i dag en betydelig del av det norske lovverket. Dette er en viktig del av den ”rettsliggjøring” som Maktutredningen har påpekt. Hva innebærer dette for forholdet mellom juss og politikk? Gjennomføringen av EU/EØS-retten i norsk rett betyr at den kan påberopes av borgerne for de vanlige norske domstolene, og dette har skjedd i stor grad. I løpet av de siste snart 17 årene har Høyesterett behandlet 30-40 viktige EU/EØS-saker, og antallet saker for tingrettene og lagmannsrettene er langt høyere. Hva slags saker er dette, og hva har utfallet blitt? Hvordan har norske domstoler og dommere taklet utfordringen? Hvordan klarer domstolene prinsipielt og praktisk å forholde seg til at et omfattende felles europeisk rettssystem er blitt en del av norsk rett? Hvilke virkninger har denne utviklingen hatt for forholdet mellom rett og politikk?

Innleder: **Halvard Haukland Fredriksen** (UiB)

Kommentarer fra: **Sven Ole Fagernæs** (Regjeringsadvokat), **Siri Teigum** (advokatfirmaet Thommessen), **Ingse Stabel** (Høyesterett)

Ordstyrer: **Fredrik Sejersted** (utvalgsleder)

Mandag 14. mars, Hovedbiblioteket, Tromsø,
kl. 19.00–21.00

Utenfor og uberørt? EU og norsk fiskeripolitikk

Fiskeripolitikken har alltid stått sentralt i norsk europadebatt. Under dagens ordning er Norge ikke med i EUs felles fiskeripolitikk, og handel med fisk er som utgangspunkt ikke omfattet av EØS-avtalen. Samtidig er EU det største markedet for norsk fisk, og norsk fiskeripolitikk er påvirket av forholdet til EU på en rekke forskjellige måter. Det er mange sider ved EØS-avtalen som direkte eller indirekte har betydning for norsk fiskerisektor, både havfiske og oppdrett, herunder reglene om etablering, statsstøtte m.m. Videre har Norge til enhver tid en rekke andre avtaler med EU i fiskerisektoren – herunder om forvaltning, kvoter, havnekontroll, handel m.m. Norge driver også et aktivt arbeid for å påvirke EUs felles fiskeripolitikk, bl.a. på forvaltning og ilandføring. Møtet tar også opp aktuelle utviklingstrekk i europeisk fiskeripolitikk.

Innleder: **Torben Foss** (PwC)

Kommentarer fra: **Peter Holm** (Fiskerihøgskolen)

Ordstyrer: **Liv Monica Stubholt** (utvalgets nestleder)

Tirsdag 22. mars, Litteraturhuset, Oslo,
kl. 19.00–21.00

Lobbynasjonen: Norske offentlige og private nettverk i EU

Selv om Norge ikke er medlem av EU, er det et uttalt mål å påvirke EUs beslutningsprosesser gjennom ”aktiv europapolitikk”. EØS og Schengen gir visse formelle kanaler for dette, og dertil kommer uformelle kanaler, for offentlige og private aktører. Et uttrykk som ofte brukes er at Norge er blitt en ”lobbynasjon”, på linje med et stort internasjonalt selskap, som fremmer sine interesser gjennom påvirkning av EUs politiske og administrative beslutningsprosesser. Er det en riktig beskrivelse? Hvordan fungerer dette i praksis, og hvor vellykket er det? Hvordan er samspillet mellom offentlige og private norske aktører i Brussel? Finnes det en felles ”norsk” interesse, eller møter det offisielle Norge en rekke konkurrenter med ulike interesser?

Innleder: **Kjell Eliassen** (BI) og **Oda Sletnes** (ambassadør)

Kommentarer fra: **Harriet Berg** (Telenor) og **Dag Harald Claes** (UiO)

Ordstyrer: **Fredrik Sejersted** (utvalgsleder)

Tirsdag 29. mars, NTNU, Trondheim,
kl. 14.00–16.00

Den femte frihet: EU og norsk forskning og utdanning

Gjennom EØS-samarbeidet deltar Norge fullt ut i ulike europeiske program innenfor utdannings- og forskningsområdet. Samarbeidet har etter hvert fått stort omfang og involverer mange prosjekter, forskere og studenter. Over tid har også det økonomiske omfanget av samarbeidet vokst, spesielt som et resultat av at forsterket samarbeid om forskning og innovasjon kommer stadig høyere opp på den politiske dagsorden i EU. Hva er de norske erfaringene fra samarbeidet med EU på feltet? Hvilke muligheter er skapt og hvilke utfordringer skaper samarbeidet for norsk utdannings- og forskningspolitikk?

Innlegg fra: **Åse Gornitzka** og **Meng-Hsuan Chou** (begge UiO)

Kommentarer fra: **Torbjørn Digernes** (NTNU) og **Unni Steinsmo** (SINTEF)

Ordstyrer: **Peter Arbo** (utvalgsmedlem)

Tirsdag 12. april, Litteraturhuset, Oslo,
kl. 19.00–21.00

Herre i eget hus? Norge som energinasjon og EU/EØS

Norge er en europeisk stormakt innenfor energipolitikken. Først i de senere år har EU utviklet elementer av en egen energipolitikk. EØS-avtalens alminnelige regler har imidlertid lenge hatt stor betydning for norsk energisektor, langt større enn forventet da avtalen ble inngått. Det gjelder både olje, gass, vannkraft og alternativ energi – og både markedsregulering, ressursforvaltning og konsesjonspolitik. Det har vært en rekke omstridte EØS-saker på energiområdet, f.eks. om gassforhandlingsutvalget, konsesjonsregimet, el-avgiften og hjemfall. Hvordan påvirker EU energinasjonen Norge?

Innledere: **Dag Harald Claes** (UiO) og **Ole Gunnar Austvik** (HiL)

Kommentarer fra: **Trygve Refvem**

Ordstyrer: **Liv Monica Stubholt** (utvalgets nestleder)

Tirsdag 10. mai, Litteraturhuset, Oslo,
kl. 19.00–21.00

Immigrasjon og integrasjon – europeiseringen av norsk innvandringspolitikk

EØS og andre avtaler med EU har stor betydning for innvandringen til Norge. For det første er det en omfattende arbeidsinnvandring etter EØS-avtalens regler om fri flyt av arbeidskraft. For det andre foregår det en betydelig norsk tilnærming til EUs migrasjonspolitikk fra tredjeland, herunder regler om asylbehandling og grensekontroll, gjennom avtaler og frivillig tilpasning. Et eksempel er Dublin-avtalen om retur av asylsøkere til første EU/EØS-land der de ble registrert, som innebærer at en rekke asylsøkere sendes tilbake til Hellas uten at søknadene behandles i Norge. Europeiseringen av norsk innvandringspolitikk ble synliggjort i regjeringens stortingsmelding om ”Norsk flyktning- og migrasjonspolitikk i et europeisk perspektiv” våren 2010. Hvordan påvirker EU norsk migrasjonspolitikk? Hva er virkningene av migrasjonspolitikken i Norge?

Innledere: **Jan Paul Brekke** (ISF) og **Line Eldring** (Fafo)

Ordstyrer: **Fredrik Bøckman Finstad** (utvalgsmember)

Torsdag 12. mai, Grieghallen, Småtroll, Bergen,
kl. 16.30–17.30

Fortiet, forsinket og forvrengt? Norske mediers dekning av forholdet til EU

Kampene og kampanjene for ja eller nei til EU-medlemskap har alltid hatt bred dekning i norske media. Men hvordan dekker media egentlig den løpende deltagelsen gjennom EØS, Schengen og andre avtaler med EU? Reflekterer dekningen hva som foregår? Klarer media å heve seg opp av skyttergravene, eller forvrenges dekningen av ja/nei-striden? Behandles EU-sakene som utenriks- eller innenriksstoff? Klarer media å fange opp EU-saker av betydning for Norge når de skjer, eller først når de når oss gjennom EØS flere år senere?

Innleder: **Tore Slaatta** (UiO)

Kommentarer fra: **Alf Ole Ask** (Aftenposten), **Kjetil Wiedswang** (DN),
Thomas Vermes (ABC nyheter)

Ordstyrer: **Ulf Sverdrup** (leder for sekretariatet)

Møtet inngår som en del av programmet for Nordiske Mediedager i Bergen (www.nordiskemediedager.no). Se egen informasjon om påmelding.

Tirsdag 24. mai, Litteraturhuset, Oslo,
kl. 19.00–21.00

Utenfor, innenfor eller begge deler? Norges europeiske dilemma

Norges forhold til EU er bygget på EØS-avtalen som hovedpilar, supplert med Schengen-avtalen og en rekke andre avtaler – om landbruk, fisk, økonomisk støtte, programsamarbeid, forsvar, politi, påtale, domstoler, innvandring, asyl m.m. Hva slags modell er dette? Er det i det hele tatt en ”modell”, eller bare et tilfeldig lappeteppe? Hva er dynamikken og drivkreftene? Hvordan har dette utviklet seg de siste tiårene, og hvordan ser veien videre ut? Hva er styrkene og svakhetene ved konstruksjonen, og hvilke utfordringer står den overfor? Er den bærekraftig?

Det grunnleggende dilemmaet er at Norge ønsker å være utenfor og innenfor EU på samme tid. På den ene siden har flertallet av folket to ganger sagt nei til EU, og opinionsundersøkelser viser at denne motstanden fortsatt er sterk. På den annen side har samtlige norske regjeringer etter 1972 ført en politikk som stadig knytter Norge nærmere til EU, og denne utviklingen foregår trolig raskere de senere år enn noen gang før. Aldri har motstanden mot EU-medlemskap vært sterkere i Norge enn nå – og aldri har Norge vært så tett tilknyttet EU som nå.

Utenriksminister **Jonas Gahr Støre** i ”hardtalk” med utvalgsleder **Fredrik Sejersted**.

Forberedte kommentarer, innlegg og debatt

Ordstyrer: **Liv Monica Stubholt** (utvalgets nestleder)

Dette møtet arrangeres i samarbeid med Litteraturhuset, og inngår også i deres møteserie om ”Norge i verden. Idealist eller realist?”, som er støttet av UD som del av Refleksprosjektet.

Utvalget for utredning av Norges avtaler med EU

Utvalgsmedlemmer:

Fredrik Sejersted (leder), Liv Monica Bargem Stubholt (nestleder), Frank Aarebrot, Lise Rye, Dag Seierstad, Helene Sjørnsen, Fredrik Bøckman Finstad, Kate Hansen Bundt, Karen Helene Ulltveit-Moe, Jonas Tallberg, Jon Erik Dølvik, Peter Arbo.

Sekretariatet ledes av Ulf Sverdrup, og er lokalisert ved Senter for europarett (UiO).

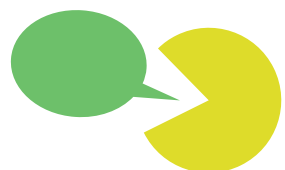
For mer informasjon se: www.europautredningen.no

Utdrag fra mandatet:

“Utvalget skal foreta en bred og grundig vurdering av politiske, rettslige, forvaltningsmessige, økonomiske og andre samfunnsmessige konsekvenser (herunder velferds- og distriktpolitiske) av EØS-avtalen.

Det skal legges særlig vekt på å vurdere betydningen av utviklingen i EU og EØS etter inngåelsen av EØS-avtalen for avtalens omfang og virkemåte. Eksempler på områder det kan være naturlig å utrede er bl.a. distriktpolitikk, demokrati på alle styringsnivå, nærings- og arbeidsliv samt forvaltning av naturressurser og miljø. Utvalgets arbeid skal inkludere en gjennomgang av erfaringene med Schengen-avtalen og øvrige samarbeidsordninger med EU.

Utvalget skal ha vekt på beskrivelser og vurderinger av EØS-avtalens og øvrige avtaler/samarbeidsordningers betydning og virkemåte. Arbeidet i organene som ble opprettet for å overvåke EØS-avtalens funksjon, vurderes også.”

Fotografiene er hentet fra *flickr.com*, *Court of Justice of the European Union* og *Ole Fredrik Haug*

Fotograf/Rettigheter: Luc B, Council of Europe, ECtHR Project, National Library of Norway, Per Ivar Somby, Chris Brown, Sebastien Bertrand, @anita, European Parliament, Thorbjørn Riise Haagensen, Oljeindustriens Landsforening, Sosialistisk Ungdom, Tony Gulla, MarcinMonko, try08

Design: Hothorse Design Bureau, www.hothorse.net

Trykk: Litografia AS

www.europautredningen.no

www.fritt-ord.no